

უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების გავლენა სამშენებლო ბიზნესზე აჭარის ავტონომიურ რესპუბლიკის მაგალითზე

ჯორჯოლიანი თინათინი – დოქტორანტი, ბიზნესის ადმინისტრირების დეპარტამენტი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, თბილისი, საქართველო

The Effects of Foreign Direct Investment Inflows on Construction Business in a Case of Adjara Autonomous Republic

Zhorzholiani Tinatini – PhD Student, Department of Business Administration, Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Kutaisi, Georgia

Abstract

In this paper, we investigate the impact of foreign direct investment (FDI) on construction sector with a view to identifying the challenges to the flow of foreign direct investment and a resultant effect of increase flow of FDI and FDI construction projects in Adjara. This paper adds to the literature by analyzing the existence and nature of these relationships.

Georgia offers attractive investment opportunities for foreign investors and has adopted a number of policies to attract foreign direct investment into the country. Georgia is characterized as an open economy, which is actively integrating into the global market. The study focuses on the FDI-led growth hypothesis in the case of Adjara and based on time series data from 2006 to 2016. The main problems in the Adjara construction sector are currently: a lack of financial resources, insufficient management skills, and outdated equipment. The number of jobs in the sector is decreasing and the competition is fierce. To describe the influence of Foreign Direct Investment to the Adjara construction sector I divided the possible effects of FDI in: employment, competition, process innovation and resource-transfer effects. The influence of FDI on the Adjara construction sector is tested by applying multiple regression models, the data collected were analyzed using percentile, graphs, mean score. The estimation results show, that the overall model is significant and FDI are positively related to the Adjara construction sector. However, in the short term, FDI will not be beneficial for all local companies in the construction sector. In the long term, the construction sector will be more efficient and more productive.

Keywords: Foreign Direct Investment (FDI), resource transfer effects, employment, competition, process innovation.

აბსტრაქტი

თანამედროვე მსოფლიოში, რომელიც თანდათან გლობალიზაციის შედეგებს უფრო მეტად განიცდის, მნიშვნელოვანია უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების როლი და მნიშვნელობა. უპი არის კაპიტალის, ტექნოლოგიის, ადამიანური რესურსების ნაკადები ერთი ქვეყნიდან მეორეში. მრავალ ქვეყანაში ეროვნული პოლიტიკა და საერთაშორისო სამრეწველო მიღწევები თამაშობს მნიშვნელოვან როლს უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების მოზიდვაში. ინვესტიციები, როგორც ეკონომიკური კატეგორია, წინასწარ განსაზღვრავენ ქვეყნის ეკონომიკის ზრდას, ამაღლებენ მის საწარმოო პოტენციალს და ასრულებს მთელ რიგ მნიშვნელოვან ფუნქციებს, რომელთა გარეშეც შეუძლებელია ეკონომიკის განვითარება. ეკონომიკურ ლიტერატურაში უცხოური პირდაპირი ინვესტიციები განიხილება, როგორც ღია და წარმატებული საერთაშორისო ეკონომიკური სისტემის ფუნდამენტური ნაწილი და მისი განვითარების ძირითადი მექანიზმი.

მოცემული კვლევის მიზანს წარმოადგენს მასპინძელ ქვეყანაში უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების შემოდინების შედეგად სამშენებლო ბიზნესის ზრდაზე მოქმედი მნიშვნელოვანი ფაქტორების იდენტიფიცირების თეორიული მიმოხილვა და ამ მიმართულებით პრაქტიკული ხასიათის რეკომენდაციების შემუშავება. ნაშრომში განხილულია უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების თეორიულ-მეთოდოლოგიური საფუძვლები და მნიშვნელობა თანამედროვე გლობალიზაციის პირობებში, განსაზღვრულია უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების ემპირიული მტკიცებულება და მნიშვნელობა, აგრეთვე ყურადღება ეთმობა მასპინძელი ქვეყნის ეკონომიკის იმ გამოწვევებსა და პრობლემებს, რომელთაც ადგილი აქვს უპი შემოდინებით. ნაშრომში წარმოდგენილია საინვესტიციო გარემო, საინვესტიციო კლიმატის მნიშვნელობა და

თავისებურებები, უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების ზეგავლენა აჭარის ავტონომიურ რესპუბლიკის სამშენებლო ბიზნესის ზრდაზე, უპი გავლენის ეფექტიანობის საკითხები მასპინძელი ქვეყნის ადგილობრივ კომპანიებში, სადაც წარმოდგენილია უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების დადებითი ეფექტის შემდეგი სახეები: რესურსების ტრანსფერის ეფექტი, კონკურენციისა და ეკონომიკის ზრდის ეფექტი, დასაქმების ეფექტი, ინოვაციის პროცესი და პროდუქტიულობა. ნაშრომში განვიხილავთ კვლევის მეთოდოლოგიას, დიზაინს; კვლევაში მონაწილე სუბიექტებს. სამშენებლო ბიზნესის სუსტი მხარეებისა და შესაძლებლობების დადგენის მიზნით ნაშრომში შესწავლილია სამშენებლო სექტორის არსებული მდგომარეობა. ასევე განხილულია რეგიონის სამშენებლო ბიზნესში არსებული ადგილობრივი კომპანიების მოლოდინები უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების ნაკადების მიმართ. მოლოდინის მონაცემები შეგროვდა გამოკითხვის მეთოდის გამოყენებით. ლიტერატურის შესწავლის საფუძველზე ნაშრომში ჩამოვყალიბეთ ჰიპოთეზები, რომელთა მიზანი კვლევაში დასმული ამოცანის “უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების ნაკადების გავლენა სამშენებლო ბიზნესზე” შესწავლის ავთენტურობის შემოწმებაა. ნაშრომში გამოყენებული ცალკეული თეორიული მოდელები ხაზს უსვამენ რეციპიენტ ქვეყნებისათვის უპი-ების დადებით ზეგავლენას სამშენებლო ბიზნესის ზრდაზე (მაგალითად: მწარმოებლურობის ზრდა, ტექნოლოგიების გადაცემა, ახალი პროცესების დანერგვა, მართვის პრაქტიკის გაუმჯობესება, “ნოუ-ჰაუს” ხელმისაწვდომობა, დასაქმებული პერსონალის კვალიფიკაციის ამაღლება და ა.შ). ყველა აღნიშნული ფაქტორი მთლიანობაში დადებითად ზემოქმედებს აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ეკონომიკის მოდერნიზაციასა და ხელს უწყობს რეგიონში სამშენებლო ბიზნესის ზრდას.

საკვანძო სიტყვები: უცხოური პირდაპირი ინვესტიციები (FDI), რესურსების ნაკადების ეფექტი, დასაქმება, კონკურენცია, ინოვაცია

თანამედროვე მსოფლიოში, რომელიც თანდათან გლობალიზაციის შედეგებს უფრო მეტად განიცდის, მნიშვნელოვანია უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების როლი და მნიშვნელობა. უცხოური პირდაპირი ინვესტიციები თანამედროვე პერიოდში გვევლინება ეკონომიკური გლობალიზაციის ერთ-ერთ მამოძრავებელ ძალად (7). ისინი საერთაშორისო ეკონომიკური სისტემის განუყოფელი ნაწილი და ეკონომიკის განვითარების ძირითადი კატალიზატორია. ეს არის კაპიტალის, ტექნოლოგიის, ადამიანური რესურსების ნაკადები ერთი ქვეყნიდან მეორეში. მრავალ ქვეყანაში ეროვნული პოლიტიკა და საერთაშორისო სამრეწველო მიღწევები თამაშობს მნიშველოვან როლს უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების მოზიდვაში.

უცხოური პირდაპირი ინვესტიციები არ არის უბრალოდ საერთაშორისო კაპიტალის ტრანსფერი, არამედ საწარმოს გაფართოება თავისი ქვეყნიდან საზღვარგარეთ მასპინძელ ქვეყანაში, რომელიც მოიცავს კაპიტალის ნაკადებს, თანამედროვე ტექნოლოგიას, სამეწარმეო უნარს და მენეჯერულ პრაქტიკას მასპინძელ ეკონომიკაში, სადაც ადგილობრივ ფაქტორებთან კომპინირებულად იწარმოება საქონელი და მომსახურება. მასპინძელი ქვეყნისთვის უცხოური პირდაპირი ინვესტიციებიდან მაქსიმალური სარგებელი შეიძლება იყოს მნიშვნელოვანი, ის რეციპიენტ ქვეყანას გადასცემს თანამედროვე ტექნოლოგიებს, ქმნის გლობალურ მენეჯერულ უნარ-ჩვევებზე ხელმისაწვდომობას, ახორციელებს ადამიანური კაპიტალის ფორმირების მხარდაჭერას, ოპტიმალურად სარგებლობს ადამიანური შესაძლებლობებითა და ბუნებრივი რესურსებით, ზრდის ბიზნესის კონკურენტუნარიანობას საერთაშორისო დონეზე, აფართოებს

საექსპორტო ბაზრებს, უზრუნველყოფს პროდუქციისა და მომსახურების საერთაშორისო ხარისხის ხელმისაწვდომობას და ხელს უწყობს საერთაშორისო სავაჭრო ინტეგრაციას. კაპიტალის შემოდინება არის ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი, რაც უცხოურ პირდაპირ ინვესტიციებს მოაქვს მასპინძელი ქვეყნისათვის. მას აქვს პირდაპირი ზეგავლენა ქვეყანაში, რადგან კაპიტალს მოაქვს ახალი ფინანსური რესურსები, რომელიც სხვაგვარად არ იქნება ხელმისაწვდომი რეციპიენტი ქვეყნისათვის. მეტი ფული ნიშნავს ირიბად დამატებით ინვესტიციებს, რის შედეგადაც ეკონომიკა განიცდის ზრდას. არაპირდაპირი ეფექტი კაპიტალის შემოდინებისა არის ტექნოლოგიების შემოდინების გვერდითი მოვლენები, დასაქმების ზრდის გვერდითი მოვლენები და გაზრდილი კონკურენცია. კაპიტალისა და ტექნოლოგიების ინექცია ხელს უწყობს ადგილობრივ ბაზარზე კონკურენციის გაძლიერებას. იგი გულისხმობს თანამედროვე ტექნოლოგიებისა და ნოუ-ჰაუს გადაცემას, რომელსაც აქვს პირდაპირი და ირიბი ზეგავლენა ქვეყანაში ეკონომიკურ ზრდაზე. რეციპიენტი ქვეყნის ადგილობრივ ფირმებს მულტიეროვნული კორპორაციებისაგან შეუძლიათ მიიღონ სარგებელი სხვადასხვა გზით. მიუხედავად იმისა, რომ საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტები ახორციელებენ განვითარებადი ქვეყნების დახმარებას, ხშირად აქვს ადგილი აღნიშნული ქვეყნების ბიუჯეტის შემცირებას სოციალურ სექტორში, იზრდება სიღარიბე, ვალუტის კურსის კრიზისი, ადგილობრივი ვალუტის მამუტაბური დევალვაცია და ვაჭრობის პირობების დეტერმინაცია. შიდა დანაზოგები ვერ აფინანსებს ინფრასტრუქტურას, ჩნდება საჭიროება უცხოური პირდაპირი და პორტფელური ინვესტიციების, მათი ისეთი უპირატესობების გამო, როგორცაა რეციპიენტი ქვეყანაში მყარი ვალუტის და ფინანსური რესურსების შემოდინება, მენეჯერული უნარები, მარკეტინგული კავშირები, ტექნოლოგიური ცოდნა და ადგილობრივი სამუშაო ძალის გადამზადება-დატრენინგება. უცხოური პირდაპირი ინვესტიციები იწვევს საერთაშორისო ვაჭრობისა და საერთაშორისო კონკურენტუნარიანობის ზრდას, უცხოურ ბაზრებს ხდის ხელმისაწვდომს ადგილობრივი პროდუქტებისათვის, ხელს უწყობს ადგილობრივი სამუშაო ძალის დატრენინგებას, ყოველივე ზემოთქმული კი ზრდის რეციპიენტი ქვეყნის ეკონომიკურ ეფექტიანობას.

აღნიშნულიდან გამომდინარე აჭარის რეგიონი საჭიროებს მნიშვნელოვანი რაოდენობით უცხოურ ინვესტიციებს, რათა დაჩქარდეს ეკონომიკის ზრდა, განსაკუთრებით სამშენებლო სფეროში, რომ ხელი შეუწყოს ინფრასტრუქტურის განვითარებას. ალტერნატივა აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის სამშენებლო სფეროში საინვესტიციო მიზნებისათვის კაპიტალის რეფორმებისა არის უცხოური პირდაპირი ინვესტიციები, მაგრამ მწირი საექსპორტო პოტენციალის გამო ფრანჩაიზინგი არის ყველაზე პრაქტიკული გზა უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების მოზიდვის. აღსანიშნავია, რომ ამ მხრივ საქართველოს გააჩნია გარკვეული დადებითი პოტენციალი, კერძოდ: ლიბერალური შრომითი კანონები; მდიდარი და შედარებით იაფი საკურორტო და ტურისტული რესურსები; ცნობილი მინერალური და სამკურნალო წყლების უმდიდრესი მარაგი; საკვები რესურსებისა და არსებობის სიიაფე სხვა ქვეყნებთან შედარებით; შედარებით იაფი კვალიფიციური მუშახელი; დინამიკური საბანკო სექტორი.

ბიზნეს ლიტერატურაში (8, 9, 16, 17). ცნობილია უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების დადებითი ეფექტის შემდეგი სახეები: რესურსების ტრანსფერის ეფექტი, კონკურენციისა და ეკონომიკის ზრდის ეფექტი, დასაქმების ეფექტი, ინოვაციის პროცესი და პროდუქტიულობა.

უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების მოზიდვის განმსაზღვრელ ფაქტორთაგან მნიშვნელოვანია: სტაბილური პოლიტიკური და მაკროეკონომიკური სიტუაცია; ეროვნული ეკონომიკის გახსნილობა; შესაბამისი ინფრასტრუქტურა და კომუნიკაცია; პროგნოზირებადი და ხელშემწყობი სამართლებრივი და ინსტიტუციური გარემო. აღნიშნული ფაქტორების თვალსაზრისით ხელსაყრელი პირობების არსებობა წარმოადგენს საფუძველს უცხოური პირდაპირი ინვესტიციებისათვის ხელსაყრელი საინვესტიციო კლიმატის ფორმირებისათვის. უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების მოზიდვა გულისხმობს ახალი ტექნოლოგიების შემოტანას, მენეჯმენტური გამოცდილების ამაღლებას, ფინანსირების სტაბილური წყაროების წარმოქმნას.

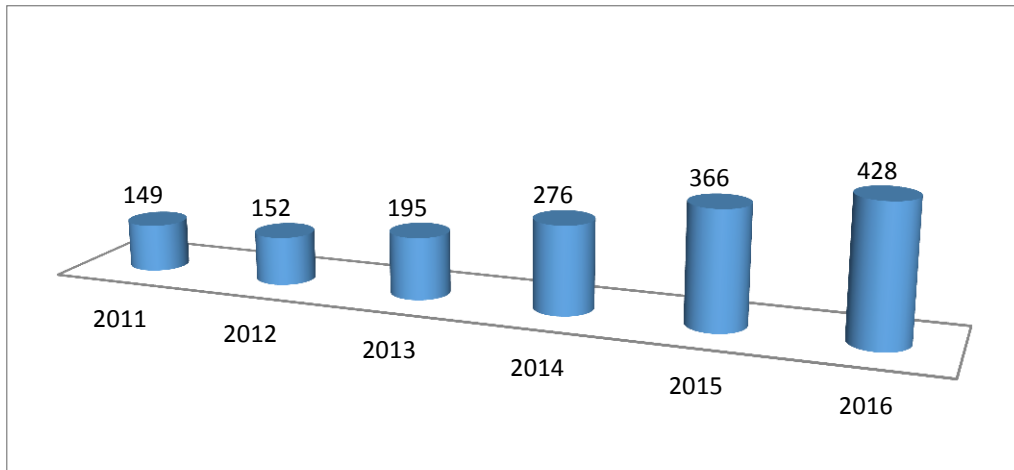
გასათვალისწინებელია ასევე ის, რომ უცხოური ინვესტიციები შეიძლება აისახოს როგორც დადებითად, ასევე უარყოფითად, ანუ ერთის მხრივ ჩვენი ქვეყნის ეკონომიკური თუ პოლიტიკური წინსვლისა თუ განვითარებისათვის ხელსაყრელი უცხოური ინვესტიციები რიგ უარყოფით გავლენას ახდენენ სახელმწიფოზე რომელთაგან აღსანიშნავია:

- რეციპიენტი ქვეყანა კარგავს ეროვნულ წარმოებასა და განვითარების სტრატეგიაზე კონტროლის მექანიზმებს;
- უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების შემომტანმა ფირმებმა შეიძლება გააძევეონ ნაკლებად კონკურენტუნარიანი ეროვნული ფირმები;
- გრძელვადიან პერსპექტივაში პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები დანახარჯების ზრდას იწვევს;
- შიდა ბაზარზე იზღუდება ჯანსაღი კონკურენცია;
- ტრანსეროვნული კომპანიების შემოსვლის შემთხვევაში საფრთხის ქვეშ დგება ქვეყნის პოლიტიკური არჩევანის თავისუფლება;

რეციპიენტი ქვეყნებისათვის უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების დადებით ზეგავლენას ეკონომიკის ზრდაზე (მწარმოებლობის ზრდა, თანამედროვე ტექნოლოგიების გადაცემა, ახალი პროცესების დანერგვა, თანამედროვე მენეჯერული უნარების ტრანსფერი, “ნოუ-ჰაუს ხელმისაწვდომობა, დასაქმებული პერსონალის კვალიფიკაციის ამაღლება და ა. შ) ხაზს უსვამს ცალკეული თეორიული მოდელები (მაგალითად, ეკონომიკური ზრდის ნეოკლასიკური, ინდუსტრიონალიზაციის თეორიები და სხვა). უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების დადებითი ზეგავლენის ყველა აღნიშნული ფაქტორი მთლიანობაში დადებითად ზემოქმედებს მასპინძელი ქვეყნის ეკონომიკის მოდერნიზაციასა და ხელს უწყობს ქვეყნის ეკონომიკის ზრდას.

მნიშვნელოვანია, აჭარის ავტონომიურ რესპუბლიკაში ფოკუსირება მოხდეს და გამახვილდეს ყურადღება იმ ძირითად პრინციპებზე, რომელიც ინვესტორებისთვის მიმზიდველია, კერძოდ, სასურველ პოლიტიკურ-ეკონომიკურ მდგომარეობაზე, კერძო საკუთრების დაცვასა და კანონის უზენაესობაზე, ბიუროკრატის ხარისხზე, სოციალურ ფონსა და მის სტაბილურობაზე, მომუშავეთა კვალიფიკაციაზე და ინფრასტრუქტურის განვითარების დონეზე. აღნიშნული ფაქტორები მიუთითებს რეციპიენტი ქვეყნის სასურველ საინვესტიციო გარემოზე ან, პირიქით, მის არახელსაყრელობაზე.

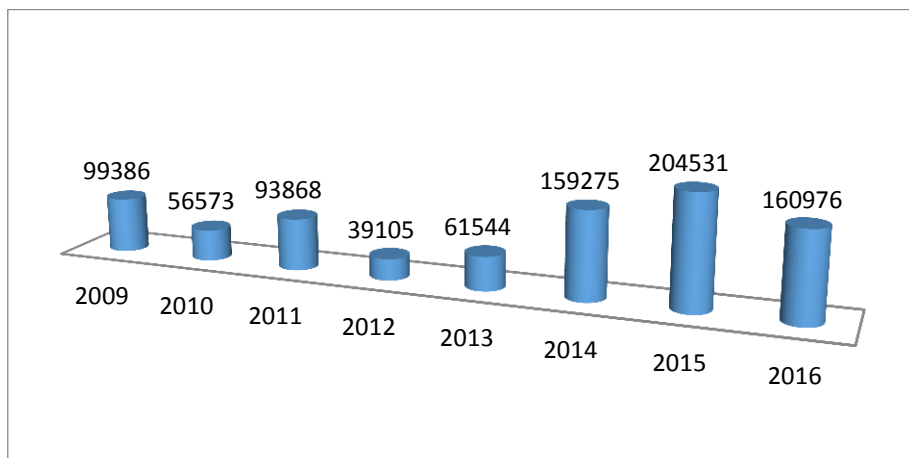
გრაფიკი №1. კერძო ინვესტიციების დინამიკა აჭარის ა.რ (მლნ. აშშ დოლარი)

წყარო: <http://geostat.ge>

რეგიონის ეკონომიკურ განვითარებაში, კერძოდ დამატებული ღირებულების ფორმირებასა და სამუშაო ადგილების შექმნაში, დიდი მნიშვნელობა აქვს კერძო სექტორის მიერ განხორციელებულ ინვესტიციებს. 2016 წელს აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ტერიტორიაზე განხორციელდა 428 მლნ აშშ დოლარის ინვესტიცია, რომლის 71% შეადგინა უცხოურმა ინვესტიციებმა. 2015 წლის ანალოგიურ მაჩვენებელთან შედარებით კერძო ინვესტიციები 17 პროცენტით არის გაზრდილი. ბოლო წლებში რეგიონში განხორციელებული ინვესტიციების დინამიკაზე წარმოდგენას გვაძლევს გრაფიკი №1 და გრაფიკი №2. საინვესტიციო საქმიანობის შეფასების მნიშვნელოვან ცვლადებად განიხილება განხორციელებული ინვესტიციების მოცულობა რეგიონში შექმნილ მთლიან დამატებულ ღირებულებასთან მიმართებით და მოსახლეობის ერთ სულზე გაანგარიშებით. ინვესტიციების მოცულობა მთლიან დამატებულ ღირებულებასთან მიმართებით ბოლო წლებში, როგორც ცხრილი №1 ჩანს შეადგენს 15-38%-ს, ხოლო რეგიონის მოსახლეობის ერთ სულზე კერძო სექტორის მიერ განხორციელებული ინვესტიციების ოდენობამ 2016 წელს შეადგინა 1270 აშშ დოლარი (ცხრილი №1).

გრაფიკი №2. უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების დინამიკა 2009-2016 წლებში (მლნ. აშშ დოლარი)

წყარო: <http://geostat.ge>

მნიშვნელოვანია რეგიონში განხორციელებული საინვესტიციო აქტიურობა გაანალიზებულ იქნეს: ეკონომიკის სექტორების მიხედვით (გრაფიკი №3); ქვეყნების მიხედვით (გრაფიკი №4); თვითმართველი ერთეულის მიხედვით (გრაფიკი №5);

მნიშვნელოვანია მაღალი საინვესტიციო აქტიურობის სექტორების გამოვლენა არა მხოლოდ სტატისტიკური, არამედ დინამიკური შეფასების თვალსაზრისით, რაც იძლევა სწრაფად მზარდი საინვესტიციო სექტორების გამოკვეთის საშუალებას.

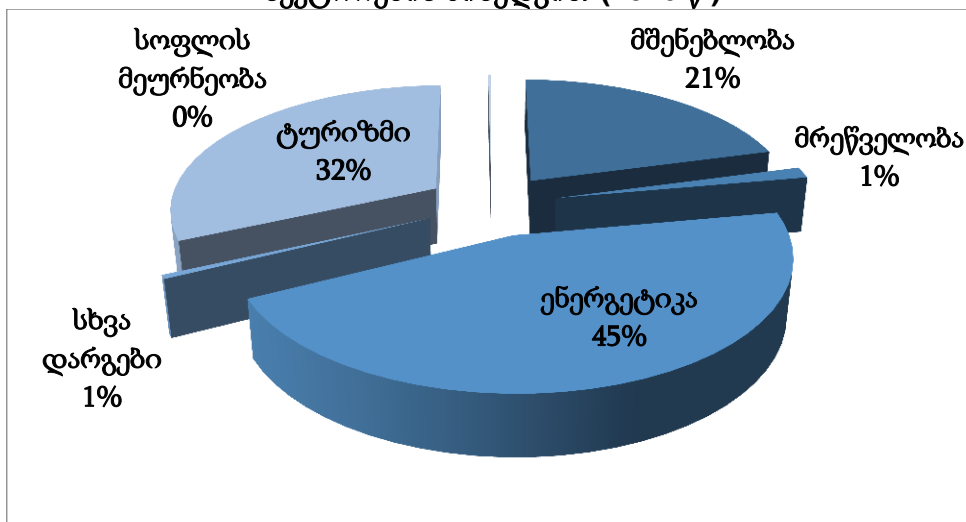
2016 წელს კერძო სექტორის მიერ განხორციელებული ინვესტიციები ეკონომიკური სექტორების მიხედვით მოცემულია გრაფიკი №14-ში, სადაც ნათლად ჩანს, რომ ყველაზე მსხვილი საინვესტიციო ნაკადები მოდის ენერგეტიკის (45,5%), ტურიზმისა (31,6%) და მშენებლობის (20,8%) სექტორებზე (გრაფიკი №15).

ცხრილი №1. საინვესტიციო მაკროპარამეტრები

	2011 წ.	2012 წ.	2013 წ.	2014 წ.	2015 წ.	2016 წ.
ინვესტიციების ცვლილების ტემპი (%)	1.4	2.0	28.3	41.8	32.6	17.0
ინვესტიციების მოცულობა ნომინალურ მთლიან დამატებულ ღირებულებასთან მიმართებით (%)	15.5	15.0	18.0	23.9	37.9	-
მმოსახლეობის ერთ სულზე კერძო ინვესტიციები (აშშ დოლარი)	381	386	495	697	1087	1270

წყარო: <http://geostat.ge>

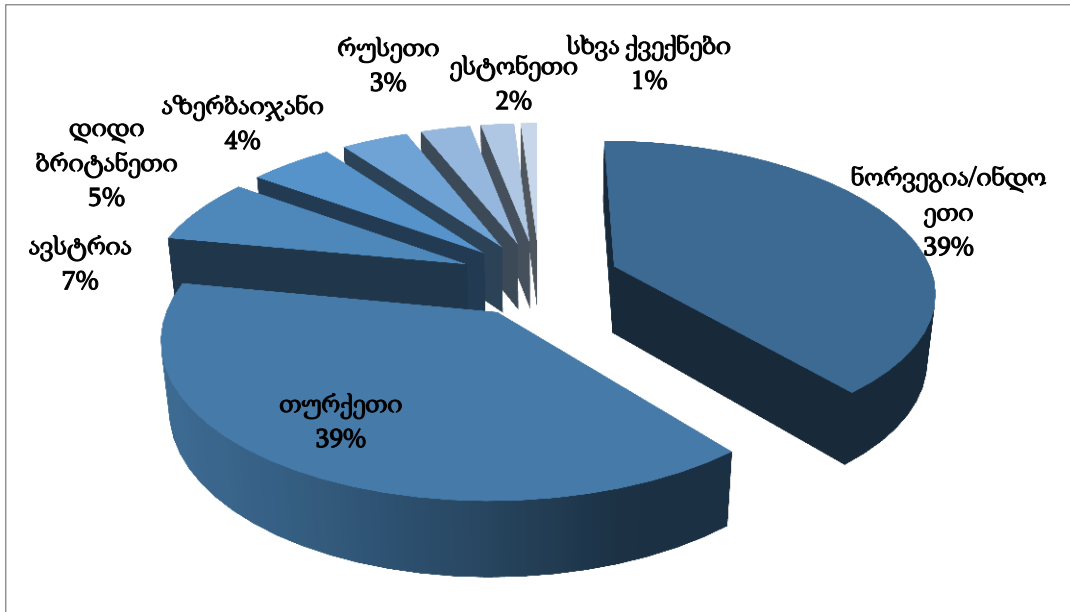
გრაფიკი №3. კერძო სექტორის მიერ განხორციელებული ინვესტიციების განაწილება სექტორების მიხედვით (2016 წ.)

წყარო: <http://geostat.ge>

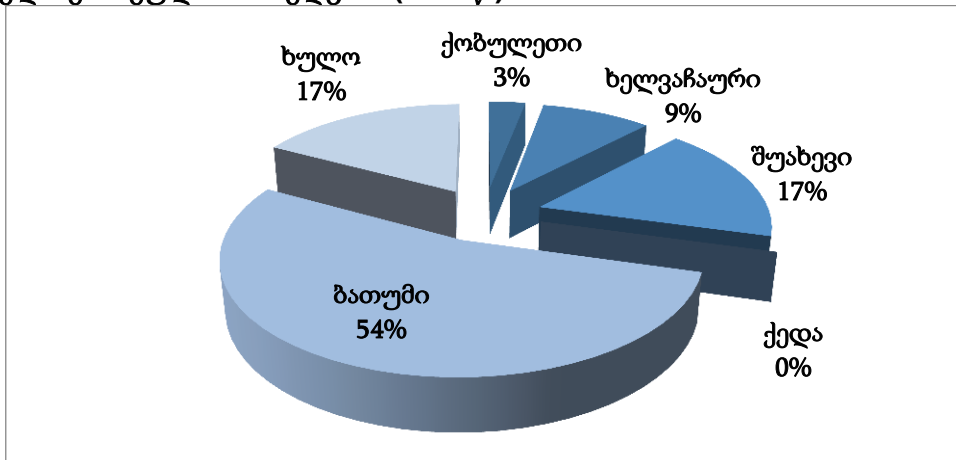
აღნიშნულ მაჩვენებლებზე დაყრდობით აჭარა ქვეყნის ეკონომიკის მნიშვნელოვან რეგიონად უნდა მივიჩნიოთ, რაშიც დიდია უცხოური ინვესტიციების წილი. რეგიონში ინვესტიციების მსხვილ მასშტაბებზე მეტყველებს თანამედროვე სასტუმრო კომპლექსისა და

გასართობი ინფრასტრუქტურის ინტენსიური მშენებლობები მთელი რეგიონის ფარგლებში. აღნიშვნის ღირსია აგრეთვე მსხვილ მასშტაბიანი ინვესტიციები მშენებლობის სექტორში.
გრაფიკი №4. კერძო ინვესტიციების განაწილება ქვეყნების მიხედვით (აჭარის ა.რ 2015 წ.)

წყარო: <http://geostat.ge>

გრაფიკი №5. კერძო სექტორის მიერ განხორციელებული ინვესტიციების განაწილება თვითმართველი ერთეულის მიხედვით (2016წ.).

წყარო: <http://geostat.ge>

აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის სამშენებლო სექტორის კვლევის ანალიზის საფუძველზე გამოვლინდა, რომ რეგიონის სამშენებლო სექტორი ხასიათდება: ფინანსური რესურსების ნაკლებობით; დაბალი მენეჯერული უნარებით; დაბალი ტექნოლოგიური ცოდნით; დაბალი ინოვაციური ინიციატივებითა და არაეფექტური პროდუქტიულობით; მწვავე კონკურენციით.

აჭარის რეგიონში ტრანსნაციონალური კორპორაციების შემოსვლა გავლენას მოახდენს ზემოთ აღნიშნულ ცვლადებზე. ასევე სამშენებლო სექტორის ანალიზის საფუძველზე გამოვლენილია კონკურენტუნარიანობის დონე, როგორც ტექნოლოგიური განვითარების, ასევე ეროვნული ბიზნეს გარემოს ხარისხის მიხედვით. აუცილებელია, აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის სამშენებლო ბიზნესმა გაზარდოს მონაწილეობა გლობალურ საწარმოო და გასაღე-

ბის ქსელებში. მიზანშეწონილი იქნებოდა, მაღალტექნოლოგიურ და გლობალურ კომპანიებთან ალიანსების შექმნა. საქართველომ, ისევე, როგორც ნებისმიერმა ეკონომიკურად მზარდმა ქვეყანამ, სამშენებლო სექტორის განვითარებისა და უსაფრთხოების ინტერესებიდან გამომდინარე, აუცილებელია სცადოს სპეციალიზაციის ადაპტირება გარე სამყაროსთან და შეფარდებითი უპირატესობა მოიპოვოს მაღალხარისხიანი, მაღალტექნოლოგიური და მაღალპროდუქტიული წარმოების სფეროებშიც, ვინაიდან მხოლოდ ამ გზითაა შესაძლებელი კონკურენტუნარიანობის გრძელვადიანი ზრდა და გლობალურ ბაზრებზე ინტერნაციონალიზაციის პროცესი. რეგიონში სამშენებლო სექტორის მდგრადი განვითარების სტრატეგიის მნიშვნელოვან მიმართულებას მოწინავე ტექნოლოგიებისა და მეწარმეობის სტიმულირება წარმოადგენს. განვითარებისა და უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად აუცილებელია ინოვაციებსა და ახალ ტექნოლოგიებზე ორიენტირებული სტრატეგიის შემუშავება, რაც სამშენებლო სექტორს შესაძლებლობას მისცემს აამაღლოს მისი კონკურენტუნარიანობა. აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის გრძელვადიანი ეკონომიკური განვითარებისთვის აუცილებელია სახელმწიფოს მხრიდან მაქსიმალურად დიდი ოდენობით ინვესტიციების განხორციელება ადამიან-კაპიტალის განვითარების მიმართულებით, რაც სტიმულს მიცემს სამშენებლო სექტორის აღორძინებას. სასურველია გაძლიერდეს განათლების სისტემა და გაგრძელდეს განათლების, მეცნიერებისა და ტრენინგების სფეროში რეფორმები ადამიან-კაპიტალის მყარი განვითარების ხელშეწყობის მიზნით.

ლიტერატურის შესწავლის შედეგად, სტატისტიკურ-ეკონომეტრიკული მეთოდის გამოყენების საფუძველზე ჩვენს მიერ ჩატარებული რეგრესული ანალიზი გვიჩვენებს, რომ უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების შემოსვლამ 2009-2015 წწ-ში აჭარის ავტონომიურ რესპუბლიკაში განაპირობა კაპიტალის ზრდა, რამაც სტიმული მისცა და განაპირობა რეგიონის ეკონომიკურ ზრდას. რეგრესიული მოდელი ეფუძვნება 2009-2015 წწ. აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ფინანსთა და ეკონომიკის სანიმისტროს, საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის და ეროვნული ბანკის საარქივო მონაცემებს (ცხრილი №2).

სამშენებლო სექტორში უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების ნაკადების გავლენის ეფექტის შეფასების საბოლოო რეგრესული მოდელი წარმოდგენილია შემდეგი სახით:

სამშენებლო სექტორი (ბრუნვა) = $\alpha_0 + \alpha_1$ უპი ნაკადები + e

სამშენებლო სექტორი (ბრუნვა) = $0,619879e + 0,9$ უპი ნაკადები

ცხრილი № 2. უპი-ის, მშენებლობის სექტორში ბრუნვის და მთლიანი დამატებული ღირებულების დინამიკა აჭარის ავტონომიურ რესპუბლიკაში 2009-2015 წწ. (ათასი აშშ დოლარი)

წლები	უცხოური პირდაპირი ინვესტიციები აჭარის არ	მთლიანი დამატებული ღირებულება	მშენებლობის სექტორში ბრუნვა
2009	99386,4	11,853	184
2010	56573,1	13,789	208
2011	93868	16,219	326
2012	39105,4	16,754	494
2013	61544,3	17,981	460
2014	204531	20,397	662
2015	160976,9	21,943	787

აღნიშნული რეგრესიული მოდელი გვიჩვენებს, რომ არსებობს დადებითი კორელაცია უცხოურ პირდაპირ ინვესტიციების ნაკადებსა და სამშენებლო სექტორს შორის, რომელიც გულისხმობს, რომ ერთი ცვლადის ცვლილება გამოიწვევს კორესპოდენტი ცვლადის ცვლილებას. რეგრესიული მოდელის დახმარებით დადგინდა რეალობა, რომ სამშენებლო ბიზნესში უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების ნაკადების ზრდა გამოიწვევს რეგიონის ეკონომიკის ზრდას.

კვლევაში მიღებული მონაცემზე დაყრდნობით შეიძლება დავასკვნათ, რომ უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების ნაკადების ნებისმიერი ერთეულით ზრდა გამოიწვევს სამშენებლო სექტორის შემდგომ ზრდას და უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების ნაკადების საშუალო და მაღალი დონე წახალისებს აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ეკონომიკის განვითარებას. მიღებული შედეგები აჩვენებს, რომ სამშენებლო სექტორში უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების ნაკადები ძალიან მნიშვნელოვანია, ის ასრულებს კატალიზატორის როლს სექტორის მდგრად ზრდასა და განვითარებაში და ასევე, ინფრასტრუქტურის ობიექტების დონე მნიშვნელოვანი პირობაა უცხოური ინვესტიციების მოზიდვისათვის. კვლევამ ასევე გვაჩვენა, რომ მიზეზობრიობა არის ორმაგი მიმართულებით გამოხატული:

პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები < = > სამშენებლო სექტორი.

ეკონომიკის ნებისმიერ სექტორში უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების ნაკადების შემოდინებამ შეიძლება გამოიწვიოს სამშენებლო საქმიანობის ზრდა, რადგან პირდაპირ თუ ირიბად აღნიშნულ სექტორებში დაჭირდებათ სამშენებლო სამუშაოების ჩატარება (მაგალითად მინიმუმ დაიწყებენ სამშენებლო ობიექტების, შენობების, ოფისების მისასვლელი გზების სამშენებლო საქმიანობას).

ამრიგად, კვლევამ აჩვენა, რომ სამშენებლო სექტორში უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების ნაკადების შემოდინება მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს, როგორც სამშენებლო სექტორის განვითარებაზე ასევე მთლიანად აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ეკონომიკის ზრდაზე. სწორედ ამიტომ აუცილებელია ხელი შევუწყოთ უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების ნაკადების ზრდას სამშენებლო სექტორში, რადგან სამშენებლო სექტორი არის ეკონომიკის სხვა სექტორების ძლიერი მოტივატორი.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ბერიშვილი ხ. „გლობალიზაცია და საინვესტიციო აქტივობის ზრდის პრობლემები საქართველოში“. თსუ, საერთაშორისო სამეცნიერო-პრაქტიკული კონფერენციის შრომათა კრებული, 2012.
2. გელაშვილი ს., „სტატისტიკა ეკონომიკასა და ბიზნესში“. თბილისი, 2009.
3. კისი ჰ. „სტატისტიკა სოციალურ მეცნიერებებში“. სოციალურ მეცნიერებათა ცენტრი, თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, 2008.
4. საქართველოს კანონი `საინვესტიციო საქმიანობის ხელშეწყობისა და გარანტიების შესახებ, თბილისი, 1996.
5. შენგელია თ. „გლობალიზაცია და საერთაშორისო ბიზნესის გარემო საქართველოში“, თსუ, საერთაშორისო სამეცნიერო-პრაქტიკული კონფერენციის შრომათა კრებული, 2012.
6. შენგელია თ. „გლობალური ბიზნესი“, თბილისი „ახალი საქართველო“, 2010.
7. შენგელია თ. „რეგიონული ეკონომიკური ინტეგრაცია და უცხოური ინვესტიციების როლი საქართველოში“, შრომების კრებული: რეგიონალიზაცია, თანამედროვე რეგიონული ეკონომიკური და სოციალური პროცესები, 2010.
8. Blomström, M. (1990) Host country benefits of foreign investment. N.B.E.R., Working paper No. 6433

9. Blomström, M., & Kokko, A. (1996) Multinational Corporations and Spillovers. C.E.P.R., Working paper No. 1365
10. Blomström, M., & Kokko, A. (1996) 'The Impact of Foreign Investment on Host Countries: Review of the Empirical Evidence. Available from <http://www.worldbank.org/html/dec/Publications/Workpapers/WPS1700series/wps1745/wps1745.pdf>
11. Blomström, M., & Kokko, A. (1997) 'How foreign investment affects host countries'. Policy Research Working Paper No. 1745 Available from <http://www.worldbank.org/research/trade/pdf/wp1745.pdf>
12. Blomström, M., and Kokko A., The economics of foreign direct investment incentives, Working Paper No. 9489, Cambridge, Mass.: National Bureau of Economic Analysis, 2003
13. Blomstrom, M., A. Kokko and M. Zejan : "Host Country Competition and Technology Transfer by Multinationals", Weltwirtschaftliches Archiv, 130, pp. 521- 533.,1994
14. Benasek V., "Foreign Direct Investment Methodology Approach"., pp. 12-13, 2000
15. Dixon, T. (1994). The benefits of property research. Chartered Surveyor Monthly November/December, 4 (2), 5.
16. Hill, C.H.L (2003) International business:Competing in the Global Marketplace (4th edn). New York: McGraw-Hill/Irwin.
17. Reise, H., (2001) – "Durable flows, durable benefits" from www.oecdobserver.org/news/fullstory.php
18. <http://www.geostat.ge>
19. <http://www.pmgiiinsurance.com/investments>
20. <http://www.nbg.ge>
21. www.worldbank.org